

Νάνος Βαλαωρίτης: «Όλοι οι άνθρωποι είναι ποιητές στα όνειρά τους»

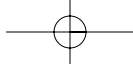
Αντωνία Αλεξάκη

Μέσα σε μια τεράστια επιμελώς ατημέλητη βιβλιοθήκη που χρησιμεύει και ως κατοικία Βαλαωρίτη στην οδό Πατριάρχου Ιωακείμ, θυμήθηκα τα λόγια του Μπόρχες «όταν φαντάζομαι τον παράδεισο, θέλω να είναι μια βιβλιοθήκη». Έχω τη χαρά να συνομιλώ εδώ, στο απόλυτα φυσικό του περιβάλλον, με τον ποιητή Νάνο Βαλαωρίτη, ο οποίος και σχολιάζει κάποια από τα πολυάριθμα ποιήματά του. Τιμημένος από την Ακαδημία Αθηνών με το Βραβείο Ουράνη για το σύνολο του ποιητικού του έργου και από την Προεδρία της Ελληνικής Δημοκρατίας με το «Χρυσό Σταυρό της Τιμής» για τις υπηρεσίες του στα ελληνικά γράμματα, ο Νάνος Βαλαωρίτης ευτυχώς απογοήτευσε παταγωδώς την έννοια του μικρού του ονόματος και συνεχίζει να αποδεικνύει ότι ως Βαλαωρίτης ξέρει να τιμά τις αξίες της ποίησης.

Κύριε Βαλαωρίτη, θα ήθελα να μου πείτε πότε γράψατε το πρώτο σας ποίημα.

Θα πρέπει να ήμουν 14 χρόνων. Ποίημα, διότι έγραφα και πρόζα στο σχολείο, αλλά πιστεύω ότι το πρώτο μου ποίημα το έγραψα όταν ανακάλυψα τον Καβάφη. Το '35 έγινε μία έκθεση βιβλίου στη Βουκουρεστίου και Ακαδημίας. Εκεί ανακάλυψα σ' ένα συγκεντρωτικό τόμο τα ποιήματα του Καβάφη. Μέχρι τότε είχαμε διαβάσει Παλαμά, κλασικούς ποιητές, επηρεασμένους από τον Παλαμά. Ο δάσκαλός μας ήταν ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, που ήταν όχι μόνο φιλόλογος αλλά και ποιητής ο ίδιος και μας είχε ενθαρρύνει να διαβάσουμε ποιητές γύρω από τον Παλαμά και

Φωτογραφία: Αφοι Αναγνωστοπούλου

φυσικά και άλλους ποιητές της εποχής του, αλλά όχι τον Καβάφη. Ο Καβάφης εκείνη την εποχή ήταν περίπου άγνωστος, ταμπού. Τουλάχιστον για τα σχολικά, λόγω ομοφυλοφιλίας. Ανοίγω τον τόμο και ξεφυλλίζω και βλέπω ποιήματα που με αφορούσαν. Δηλαδή ήταν ψυχολογικά ποιήματα τα οποία αναφέρονταν στις ανησυχίες μου, στο άγχος, στην ταυτότητα, στις περιστάσεις της ζωής, πράγματα που τα καταλάβαινα, γιατί ήδη από 14 χρόνων είχα διάφορες ανησυχίες, υπαρξιακές και άλλες. Βρήκα μια ποίηση η οποία με αφορούσε, ενώ εκείνη του Παλαμά δε με αφορούσε. Ούτε τα ποιήματα των ποιητών του 19ου αιώνα, του Βαλαωρίτη με τους αρματολούς, όλα αυτά τα ιστορικά ποιήματα. Δε μου έλεγαν τίποτα για τον εαυτό μου. Ο Σολωμός λίγο περισσότερο, αλλά και πάλι ήταν πολύ δύσκολος. Ο Κάλβος ήταν ένας ποιητής που τον θεωρούσαν καθαρά εθνοκεντρικό και δε μας ενδιέφερε, γιατί και αυτός ασχολείτο με την εθνική επανάσταση και με σχεδόν τίποτε άλλο. Λοιπόν, ο Καβάφης ήταν ο πρώτος υποκειμενικός ποιητής ουσιαστικά που μιλούσε με ένα λόγο άμεσο, βέβαια με σύμβολα, αλλά με σύμβολα κατανοητά, σύμβολα δηλαδή που είχαν κάποια ανταπόκριση με το κοινό. Και από τότε είπα μέσα μου ότι μπορώ να γράψω ίσως κι εγώ.

Θυμάστε ίσως τους πρώτους στίχους που έχετε γράψει;

Όχι, δεν τους θυμάμαι. Έχω κρατήσει τα πρώτα αυτά νεανικά ποιήματα, αλλά τα έχω δώσει στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον. Είναι το αρχείο μου στο Πρίνστον. Αυτά τα ποιήματα βρίσκονται εκεί. Τα ξανακοίταξα και είναι συμπαθητικά, θα έλεγα. Δηλαδή είναι ποιήματα μάλλον σε ελεύθερο στίχο. Γιατί πολλοί από τους συγχρόνους μου, και λίγο αργότερα, ξεκινούσαν γράφοντας κλασικά ποιήματα με στίχο και μέτρο, τα οποία στέλνανε στη *Διάπλαση των Παίδων*, κι εκεί γίνονταν διάφοροι διαγωνισμοί και είτε κερδίζανε κάποιο βραβείο είτε κάποιοι τα δημοσιεύανε. Και πολλοί από τους γνωστούς μου, όπως ο Νίκος Φωκός ή η Μαντώ Αραβαντινού, έστελναν εκεί ποιήματα. Αυτό εγώ δεν το έκανα ποτέ. Πήγα κατευθείαν όταν έγινα 18 χρόνων στα *Νέα Γράμματα*. Γνώρισα τον Καραντώνη. Τον επισκεφτήκαμε με τον Καμπά, έναν άλλο φίλο μου, κι αυτός την επόμενη μέρα μάς έκλεισε ραντεβού στου Λουμίδη και εκεί συναντήσαμε σε μια μέρα τον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Γκάτσο, τον Κατσίμπαλη, ίσως και τον Αντωνίου και τον Καββαδία. Όλοι αυτοί έρχονταν εκεί, στον Κάτω Λουμίδη της οδού Σταδίου, κάθε μεσημέρι, κι αργότερα τον Εγγονόπουλο και τον Εμπειρικό. Έτσι ουσιαστικά άρχισα. Πήγα κατευθείαν εκεί. Μετά τα 14 άρχισα να διαβάζω τα *Νέα Γράμματα* και ανακάλυψα και τους άλλους ποιητές, τον Σεφέρη, τον Ελύτη, οπότε το ενδιαφέρον μου, αν και βέβαια ξεκίνησε από τον Καβάφη, μεταφέρθηκε στον Σεφέρη μέσω των *Νέων Γραμμάτων*, και τελικά γνώρισα τον Σικελιανό, τον οποίο εκτιμούσα αλλά δεν μπορούσα να γράψω σαν αυτόν. Αυτός είχε μια διαφορά, μια ρητορεία του 19ου αιώνα, άλλος κόσμος εντελώς. Παρ' όλα αυτά, μας είχε στείλει ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, και γνωρίσαμε και τον Παλαμά στο γραφείο του. Πήγαμε επίσκεψη με τέσσερις συμμαθητές μου στους οποίους επίσης έκανε ιδιαίτερα μαθήματα. Ο Παλαμάς μας δέχτηκε στο γραφείο του. Δε μας είπε και πολλά πράγματα, αλλά, τέλος πάντων, μας δέχτηκε με κάποια καλοσύνη. Δε θυμάμαι τίποτε άλλο. Αυτή η επίσκεψη έγινε όταν ήμουν 14 χρόνων. Αλλά ο Καβάφης τελικά έφαγε τον Παλαμά.

Νίκησε λοιπόν!

Ήταν και αντίπαλοι εκείνη την εποχή. Είναι γνωστή η διαμάχη τους.

Η πρώτη σας ποιητική συλλογή βγαίνει το 1947 με τον τίτλο *Η τιμωρία των μάγων*.

Θυμάστε τι σας ενέπνευσε ώστε να γράψετε τα πρώτα ποιήματα αυτής της συλλογής;

Ναι, βέβαια. Τότε εκείνη την εποχή μεταφράζαμε τον Σεφέρη στα αγγλικά. Στην αλληλογραφία

